

متن، معنی، شرح و تفسیر غزل شماره ۲۶ حافظ

زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست
پیرهن چاک و غزل خوان و صراحی در دست

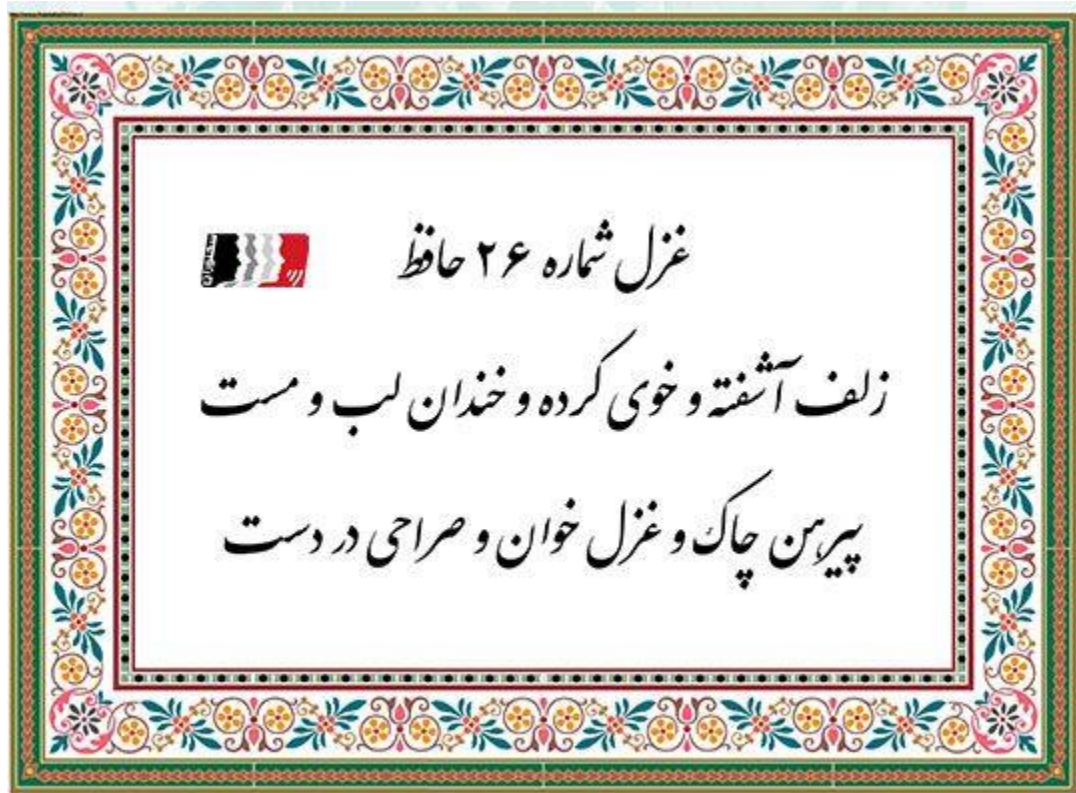
غزل ۲۶ حافظ با زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست آغاز می شود. وزن غزل زلف آشفته و خوی کرده ، فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (رمل مثنی‌مخبون محذوف) می باشد. در ادامه می توانید متن کامل غزل و همچنین معنی لغات و شرح و تفسیر ابیات را مشاهده کنید. شرح و تفسیر برگرفته از کتاب شرح سودی بوسنوی بر حافظ ترجمه دکتر عصمت ستارزاده می باشد.

آنچه در ادامه می خوانید:

۱- متن غزل

۲- شرح و تفسیر غزل

۳- معنی لغات

متن غزل شماره ۲۶ حافظ

زلفُ آشفته و خُویُ کرده و خندانُ لب و مست

پیرهنُ چاک و غزلِ خوان و صُراحی در دست

نرگسش عَرَبده جوی و لبش افسوس کنان

نیمُ شب، دوش به بالین من آمد بِنِشست

سر فرا گوشِ من آوَرْد و به آوازِ حَزین

گفت ای عاشقِ دیرینه من، خوابت هست؟

عاشقی را که چنین باده شَبگیر دهند

کافرِ عشق بُود گر نشود باده پرست

برو ای زاهد و بر دُرْدُکشان خُرْدِه مگیر

که ندادند جز این تُحْفِه به ما روزِ اَلْسَتْ

آن چه او ریخت به پیمانهُ ما نوشیدیم

اگر از خَمْرِ بهشت است و گر باده مست

خنده جامِ می و زلفِ گرِه گیرِ نگار

ای بسا توبه که چون توبهُ حافظِ بِشکست

شرح و تفسیر غزل شماره ۲۶ حافظ

زلفُ آشفته و خُویُ کرده و خندانُ لب و مست

پیرهنُ چاک و غزلِ خوان و صُراحی در دست

نرگسش عَرَبده جوی و لبش افسوس کنان

نیمُ شب، دوش به بالین من آمد بِنِشست

زلف آشفته :قید است به معنای کسی که موهایش پریشان و به هم ریخته است

خوی کرده :عرق به چهره نشسته .خوی : [خوی / خَی / خَی / خَی / خَی] (ا) شرم . خجالت . شرمندگی . حیا

خندان لب: قید به معنای با لبخند، با لب خندان

پیرهن چاک: کنایه از عاشق بی پروا. در معنای قیدی به معنای کسی است که یقۀ پیراهنش باز است

غزل خوان: قید است به معنی کس که در حال آواز خواندن است

صُراحی: جام شراب

نرگس: کنایه از چشم است

عَرَبْدِه جوی: پرخاشجوی . ستیزه جوی . کنایه از کسی که قصد دعوا دارد

افسوس کنان: در حال ریشخند و مسخره کردن

نیم شب: نصفه شب، نیمه شب

دوش: دیشب، شب گذشته

بالین: آنچه که هنگام خواب زیر سر می گذارند، بالش. اینجا کنایه از خوابگاه یا به معنای نزدیک و کنار

معنی بیت: در حالی که موهایش پریشان و به هم ریخته بود و عرق به چهره اش نشسته بود با لب خندان و تبسم کنان با یقۀ باز و در حالی که آواز می خواند و جام شراب به دست داشت و چشمانش حالت دعوا و ستیزه داشت با تمسخر و ریشخند، دیشب، نیمه شب کنار من آمد و نشست.

سر فرا گوش من آورد و به آوازِ حَزین

گفت ای عاشقِ دیرینه من، خوابت هست؟

فرا: به سوی . به جانب. سر فرا گوش من آورد یعنی دهانش را نزدیک گوش من آورد

آوازِ حَزین: با صدای نرم و ملایم . حزین به معنای غمگین است ولی هر جایی که به عنوان صفت برای آواز به کار رود به معنای نرم و ملایم است. چه خوش باشد آواز نرم و حزین

دیرینه: قدیمی

خوابت هست؟: یعنی می توانی بخوابی؟

معنی بیت :دهانش را نزدیک گوش من آورد و با صدای نرم و ملایمی گفت ای عاشق قدیمی من حالا که من بر بالین توام چگونه می توانی بخوابی؟

عاشقی را که چنین باده شبگیر دهند
کافرِ عشق بُود گر نشود باده پرست

باده شبگیر :مراد باده ای است که جانان در آن شب آورده بود. شبگیر به معنای شب هنگام است. آنچه که کل شب را در بر بگیرد. شبگیر به معنای قوت سحر است. ناله شبگیر و راه شبگیر هم یعنی ناله و یا سفری که هنگام شب انجام شود.

کافر عشق :منکر عشق

باده پرست :کسی که شراب خوردن را بسیار دوست می دارد، شراب خوار

معنی بیت :شرابی که از دست یار می رسد، عاشق را برای همه عمرش باده پرست و شرابخوار می کند که اگر غیر این باشد دیگر عاشق نیست.

بروای زاهد و بر دُرْدُکِشَانِ خُرْدِه مگیر
که ندادند جز این تُحْفَه به ما روزِ اَلْسَتِ

زاهد :متشرع. کسی که به آداب شرع مقید است

دُرْدُکِشَان :باده نوشان . شراب خواران

خرده مگیر :ایراد مگیر، عیب جوئی مکن، انتقاد نکن

تُحْفَه :هدیه، ارمغان . دهخدا تحفه را با فتح آورده است (تُحْفَه) و در فرهنگ معین با کسر ف (تُحْفَه)

اَلْسَتِ:روز ازل . در عربی تاء آن مضموم است ولی فارسی زبانان به سکون آن تلفظ میکنند بمعنی آیا نیستم ؟ یا آیا نباشم ؟ و لفظ «الست» اشاره است به آیه ُ «الست بریکم ؟ قالوا: بلی .». جزء آیه ای از قرآنست یعنی خداوند تعالی قبل از خلق اجساد به ارواح فرمود: آیا من پروردگار شما نیستم ؟ گفتند بلی . عالم ذرّ یا عالم اَلْسَتِ یا عالم قالوا بلی یکی از جهان های آفرینش که در قرآن و روایات به آن اشاره شده است. بنا بر عقیده متفکران اسلامی، این عالم مربوط به دوران پیش از خلقت آدم و یا همزمان با

خلقت اوست. در عالم ذر تمام انسان‌هایی که قرار بوده تا روز قیامت به دنیا بیایند، به صورت «ذره» ظاهر و شدند از همه «ذرات» پیمانی بر توحید و ربوبیت خدا گرفته شد

معنی بیت: ای زاهد و عابد به ما به خاطر بادنوشی مان ایراد نگیر و عیبجویی نکن که شرابخواری و میگساری تقدیر ماست و از روز ازل در سرنوشت ما نوشته شده است.

آن چه او ریخت به پیمانه ما نوشیدیم
اگر از خمرِ بهشت است وگر باده مست

پیمانه: جام شراب

خمرِ بهشت: شراب پاک بهشتی که خداوند در قرآن در آیه ۲۱ سوره دهر وعده داده است

باده مست: شراب انگور، شراب مست کننده دنیایی. سودی بر این باور است که باده مست به معنای باده قتال است. یعنی شرابی که سنگین و کشنده است.

معنی بیت: ما آنچه را که یار و جانان در جام شراب ما ریخت نوشیدیم. برای ما یار و وصالش مهم است و فرقی نمی کند که شرابش بهشتی و پاک باشد یا انگوری و ناپاک

خنده جام می و زلفِ گره گیرِ نگار
ای بسا توبه که چون توبه حافظ بشکست

خنده جام می: اشاره به دهانه گشاد پیاله شراب دارد و شعرا آن را به خنده لب تشبیه می کنند. هنگام خندیدن لب‌ها از هم فاصله میگیرد و دهان باز و شبیه دهانه پیاله می شود

زلفِ گره گیر: مو و گیسوی تابدار و پیچ در پیچ، موی مجعد

نگار: نقش، تصویر. اینجا مجازا به معنای معشوق است

توبه: دست کشیدن از گناه و بازگشتن به راه حق؛ بازگشت و پشیمانی از گناه

معنی بیت: صفا و زلالی جام شراب و گیسوی تابدار یار چه بسیار توبه‌ها را چون توبه حافظ که نشکسته است. مراد آنکه اگر مجلس باده نوشی باشد و یار هم حاضر، هر توبه‌ای شکسته می شود.

نویسنده: دکتر زند